

דוח הביקורת

הטיפול בצוברי הגז

2013

מבוא

במהלך השנים 2009-2012 אירעו ברחבי מדינת ישראל כ-8785 אירועי גפ"ם (גז מעובה) , יותר ממחציתם בשנת 2012 לבדה.

הנושא נבחר בשל חשיבותו הרבה, עקב אירועים חוזרים ונשנים בתחום בטיחות הגז.

בשל אבדות בנפש כתוצאה מפיצוצים, ניתן דגש מיוחד לנושא ועריכת ביקורת מידית.

בנוסף, עם ההתקדמות בדוחות הביקורת בתחומי ההיערכות לחירום עלה הנושא והוחלט על ידי המבקר, להקדיש לו דוח נפרד. הנושא כלול בתחום התכנון והבניה.

פעולות הביקורת

החל מחודש יולי 2013 ועד ל-חודש מרץ 2014 נבדק הטיפול בצוברי הגז במועצה האזורית הגלבוע.

במהלך הביקורת בנושא נפגש מבקר המועצה עם מהנדס המועצה, מפקחים בוועדה המקומית לתכנון ובניה במועצה האזורית הגלבוע, קב"ט המועצה ויו"ר הועדה לענייני ביקורת.

ברצוני להודות למחלקת ההנדסה במועצה על שיתוף הפעולה המלא בתחום זה.

מבקר המועצה סייר ביישובי המועצה על מנת לבדוק את תחום הנושא.

הטיפול בצוברי גז

המסגרת החוקית :

1. עפ"י תקנות התכנון והבנייה צובר גז חייב בהיתר בנייה.

א. עפ"י הקבוע בתקנות התכנון והבנייה (בקשה להיתר תנאיו ואגרות) התש"ל-1970. יש לציין ולסמן את מערכות הגז בתוכניות ובמפות המצורפות כנספחים לבקשה להיתר הבנייה.

ב. בחודש אוגוסט 2003 פורסם תיקון לתקנות העיקריות הנ"ל. במסגרת התיקון הנ"ל נכתב בחלק כ' בתוספת השנייה לתקנות העוסק באספקת גז בבניינים בין היתר, כי התקנת מערכת לאספקת גז צריכה להתבצע בהתאם לקבוע בתקן הישראלי. כן נקבעה חובת בדיקת מערכת אספקת גז ע"י מעבדה מאושרת וכן נקבע, כי יש צורך באישור מפקח עבודה של משרד התעשייה מסחר ותעסוקה (תמ"ת) להתקנת מיכל גז ניח (צובר גז).

בנוסף פורסם תיקון משלים בתקנות העיקריות לעניין אספקת גז שעיקריו:

(1) ציון מערכת גז משותפת ככל שקיימת במפה המצבית.

(2) ציון מקומות לאחסנת מכלי גז מטלטלים או ניחים במפת איתור העבודה.

ג. תקנות התכנון והבנייה (היתר לעבודה מצומצמת) התשס"ג-2003 מאפשרות קבלת היתר בנייה לעבודות מצומצמות המבוצעות בבניין קיים או ליד בניין קיים בהליך מקוצר ומהיר יותר. תקנות אלה מורות, כי התקנת מיכל גז ניח (צובר) יכלול במסגרת ההליך המקוצר והמהיר הנ"ל (היתר לעבודה מצומצמת). המסקנה העולה מהתקנות הנ"ל היא, כי להתקנת צובר גז נדרש היתר בנייה ואף נקבע מסלול מקוצר לשם הוצאתו. ההיתר בדרך המקוצרת הנ"ל יינתן לאחר שהתקבל אישור מפקח עבודה של משרד התמ"ת להתקנה.

בחוזר מנכ"ל משרד הפנים מס' 8/2005. נקבע, כי "על הועדה המקומית מוטלת האחריות לבדוק אם היתרי בנייה עונים על הדרישות המופיעות בתקנות אלה" (דהיינו הכוונה היא לדרישת התקנות בתחום אספקת גז).

נקבע לעניין בנוסף זה גם תקן, ת"י מס' 158 של מכון התקנים, שנושאו: מתקנים לגזים פחמימניים מעובים (גפ"מ) מאגרים (קרי-צוברים).

התקן הנ"ל קובע הוראות להתקנה של מאגרי גפ"מ קבועים, המשמשים לצריכה

עצמית (לרבות באספקה מרכזית בבניינים).

2. אגף הפיקוח על העבודה במשרד התעשייה המסחר והתעסוקה (להלן: משרד

התמ"ת)

נותן אישורי הטמנה לצוברי גז וזאת מתוקף תקנות רישוי עסקים (אחסנת נפט)

1977 . חברות הגז מעבירות לאגף הנ"ל את התוכניות של מערכות הגז

שלהן מתבקש האישור. מפקחי העבודה במשרד התמ"ת בודקים את התאמת התוכנית לתקן המחייב.

בתוספת השנייה לתקנות התכנון והבנייה (בקשה להיתר תנאיו ואגרות) התש"ל-1970 נקבע, כי לא יותקן מיכל נייח למערכת לאספקת גז (צובר גז) אלא באישורו של מפקח עבודה, מפקח עבודה עפ"י התקנות כמשמעותו בחוק ארגון הפיקוח על העבודה התשי"ד - 1954 הוא: מפקח עבודה באגף הפיקוח על העבודה במשרד התמ"ת. האישור הנ"ל (מטעם משרד התמ"ת) אינו בא במקום היתר בנייה.

3. ברמה הארצית המשרד לתשתיות לאומיות הינו האחראי מתוקף חוק הגז (בטיחות)

ורישוי) תשמ"ט-1989 על רישוי העוסקים בגז וכן על בטיחות הטיפול בגז ובמתקניו.

ממצאים:

4. במועצה האזורית הגלבוע אין רישום ומיפוי לצוברי הגז וצנרת הולכת הגז.

בנוסף אישר מהנדס המועצה כי אין רישום ומיפוי לצוברי הגז הפזורים במועצה האזורית הגלבוע.

ממצא :

5. אין תיעוד למתן היתרי בניה לצוברי הגז במועצה האזורית הגלבוע.

בתגובה מסר מהנדס המועצה כי הממצא נכון.

לדבריו המצב הנוכחי נובע מכך שהקמת צוברי הגז ברחבי המועצה , התרחשו לפני חובת רישום ומתן היתרי בניה ע"פ החוק.

ממצא :

6. לא נערך סקר לאיתור צוברי הגז וצנרת הולכת הגז המחוברת אליהם.

בתגובה לממצא מסר מהנדס המועצה כי סירובן של חברות הגז המספקות גז לשטח המועצה האזורית הגלבוע, כעשר חברות גז, למסור מידע על הקמת צוברי גז בעבר, הקשה על המועצה האזורית לערוך סקר אפקטיבי לאיתור צוברי הגז הממוקמים בשטחי המועצה.

ממצא :

7. לא אותרו הגורמים האחראים, לצורך ניתוק צוברי הגז וצנרת הולכת הגז, בשעת חירום.

בתגובה לממצא מסר מהנדס המועצה כי הממצא נכון.

יחד עם זאת טען מהנדס המועצה כי אנחנו לא מוסמכים לקבוע מי ינתק את צוברי הגז וצנרת ההולכה, בעת אירועי גפ"ם.

ממצא :

8. אין ברשות מועצה האזורית הגלבוע מערכת GIS, היכולה לספק מידע מעודכן לגבי מבנים ותשתיות ברחבי המועצה, שתעמוד לרשות מקבלי ההחלטות בעת אירועי ומצבי חירום.

בתגובה מסר מהנדס המועצה כי הממצא נכון, אך אנחנו יוצאים כעת למכרז על מנת להקים מערכת שנקראת רציפות תפקודית, הפועלת בשעת חירום :

מערכת GIS שכוללת רציפות תפקודית.

בתגובה לממצאים 1-8 מסר קב"ט המועצה, בהתייחסות מיום 12.5.14 כי :

"ממצאים 1-8, הינם באחריותו המלאה של מהנדס המועצה וסבורני כי קיבלת תשובות לכך במישרין, מעבר לכך, לפני כחודש פורסם מכרז למערכת GIS, שבין היתר, ייתן מענה לרישום צוברי הגז. נושא זה מטופל ע"י מהנדס המועצה".

ממצא :

9. קיים פער בין מספר טכנאי הגז הנדרשים למצבי חירום ובין מספרם של טכנאי הגז העומדים לרשות המועצה האזורית, שניתן לרתק אותם בעת חירום.

בתגובה לממצא מסר מהנדס המועצה כי הממצא נכון.

תגובתו של קב"ט המועצה נמסרה בהתייחסותו לטיוטה הסופית של הדוח ב- 12.5.14 :

באשר לממצא 9- כפי שצינתי בתשובתי לדו"ח הראשי, שאין להתייחס לכל רעיון המועלה במסגרת הליך חשיבה ושעדיין לא הגיע לטיפול מושלם, כאל ליקוי.

נכונים הדברים גם לענייננו זה. מ.א. הגלבוע אינה מתקינה, אינה אחראית ואינה בעלת סמכות לעסוק בנושא הגז.

מאחר וסברתי, באופן אישי, כי בעת התקפת טילים, יש מס' נושאים בתחום התשתית, אותם יש, כברירת מחדל, לנתק, כגון: חשמל מים וגז, על כן, נדרשים אנו בתוכנית מוסדרת, לאתר טכנאי גז אשר יוכלו לתת מענה זה, כחלק מן האנשים המרותקים בשע"ח, הצמודים אלינו באופן אישי.

אין הדבר אומר כי מנועים אנו מלפנות לחברות הגז האחראיות בדין על הטיפול בגז של הלקוחות שלהם.

הנושא אינו פשוט כלל ועיקר, מאחר שקשה מאוד לאתר טכנאי גז שאינם מרותקים למי מהמסגרות או לחברות הגז.

בסיפא של תגובתו כתב קב"ט המועצה :

אנו מודים לך על תשומת הלב והסבת העין לעומק ההכנה לשעת חירום. אין ספק בליבי כי הערותיך אלו הינם בסיס איתן לתוכנית העבודה העתידית שלנו.

המלצות

1. יש למנות באופן מידי , עובד המועצה שבין תפקידיו ישמש כאחראי על ריכוז הנושא טיפול בצוברי הגז לשגרה ולחירום. (איתור , רישום ומיפוי , הוצאת היתר בניה , ריכוז שמות טכנאי הגז המורשים לניתוק צנרת הגז שיעמדו לרשות המועצה האזורית הגלבוע בחירום.)
האחראי יהיה כפוף בתפקידו זה למהנדס המועצה ולקב"ט המועצה.
2. מומלץ לצאת בקול קורא לתושבי המועצה , לגילוי מרצון למיקום צוברי הגז , וריכוזים גדולים של בלוני גז.
3. יש לפנות באופן מידי למשרד האנרגיה והתשתיות על מנת לקבל מהם את רישום צוברי הגז הממוקמים על פי רישומיהם בשטחי המועצה האזורית הגלבוע.
4. בשל הישנותם הרבה של אירועי גפ"ם (גז פחממני מעובה) ברחבי המדינה, במהלך שלוש השנים האחרונות, שכללו דליפות גז ופיצוצים בחלקם של האירועים, אשר גרמו בחלקם לאובדן חיי אדם ופגיעות בגוף וברכוש;
איתור דליפת הגז וניתוק המערכת להולכת הגז, הינה קריטית מבחינת מהירות התגובה.

5. מומלץ כי בהתאם לתקנות הקיימות והמעודכנות, יוכשרו טכנאים מורשים לנושא הטיפול בגז, על מנת שיוכלו לנתק את הצוברים וצנרת הגז.
- פעולה זו תתבצע בתיאום מלא עם חברות המספקות גז לאזור המועצה האזורית הגלבוע.
6. יש להכשיר מועמדים לתפקיד טכנאי גז, מתוך חברי צוותי חירום ביישובי הגלבוע, זאת על מנת ליצור פיזור אופטימלי של טכנאי גז מוסמכים וזמינים בכל עת לתגובה מיידית, לצורכי ניתוק הצוברים וצנרת הגז.
7. בעקבות ההחלטה על הקמת תחנת כיבוי בשטחי המועצה האזורית הגלבוע, מומלץ כי יוכשרו מבין הכבאים שיוצבו בתחנה, מוסמכים לניתוק צוברי הגז וצינורות ההולכה.
8. מומלץ כי לבקשות חדשות להקמת צוברי גז, אשר ימולאו על ידי מכליות הנושאות גז, יש לפעול כמפורט להלן:
- א. באחריות ובסמכות הועדה המקומית לבניה בגלבוע, לאשר את היתר הבניה, לצובר הגז.
- ב. יש לקבל מחברת הגז מפרטים טכניים, הכוללים את כל דרישות התקן, את תוואי צנרת הגז הכולל מיקום המגופים.
- ג. ע"פ היתר הבניה ייבדק את התכנון הכללי והמפורט של מיקום צובר הגז, דרכי הגישה למכליות המילוי וכן מיגון עילי למכלית, נתוני הצובר שייחפר וכן גידורו על פי הצורך.
- ד. המיקום של צובר הגז ייקבע כך שלא יפריע לתפעול השוטף של המפעל.

**ה. יש לחייב את ספקית הגז להכשיר טכנאים מצוות
האחזקה של המפעל , בו מותקן צובר הגז , בהתאם
לתקנות , על מנת שיפעלו בחירום לניתוק צנרת הגז
מהצובר.**